Suvestinė redakcija nuo 2014-11-01

Įsakymas paskelbtas: Žin. 2004, Nr. 41-1350, i. k. 1042230ISAK-55/V-91

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO

Į S A K Y M A S
DĖL DARBUOTOJŲ APSAUGOS NUO VIBRACIJOS KELIAMOS RIZIKOS NUOSTATŲ PATVIRTINIMO

2004 m. kovo 2 d. Nr. A1-55/V-91
Vilnius

Siekdami gerinti darbuotojų saugą ir sveikatą ir įgyvendindami 2002 m. birželio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/44/EB dėl būtiniausių sveikatos ir saugos reikalavimų, susijusių su fizinių veiksnių (vibracijos) keliama rizika darbuotojams (šešioliktoji atskira Direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) (OL *2004 m. specialusis leidimas*, 5 skyrius, 4 tomas, p. 235), nuostatas:

Preambulės pakeitimai:
Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

1. T v i r t i n a m e Darbuotojų apsaugos nuo vibracijos keliamos rizikos nuostatus (pridedama).

2. N u s t a t o m e , kad:

2.1. 1 punkte nurodyti nuostatai įsigalioja nuo 2005 m. liepos 1 d.;

2.2. įmonės, įstaigos, organizacijos ir kitos organizacinėms struktūros, naudojančios darbo priemones, kurios kelia vibraciją, įvertina darbo priemonių keliamą riziką ir iki 2005 m. liepos 1 d. jas modernizuoja arba vietoj jų įsigyja naujas, atitinkančias 1 punkte nurodytų nuostatų reikalavimus;

2.3. darbo priemonėms, kurias įmonės įsigijo ir suteikė darbuotojams naudoti iki 2007 m. liepos 1 d. ir kurioms taikant techninės pažangos ir/ar organizacines priemones, negalima laikytis ribinių kasdienio veikimo verčių, 1 punkte nurodyti nuostatai taikomi nuo 2010 m. liepos 1 d.;

2.4. darbo priemonėms, naudojamoms žemės ir miškų ūkyje ir kurioms taikant techninės pažangos ir/ar organizacines priemones, negalima laikytis ribinių kasdienio veikimo verčių, 1 punkte nurodyti nuostatai taikomi nuo 2014 m. liepos 1 d.

3. R e k o m e n d u o j a m e įmonėms, įstaigoms, organizacijoms ir kitoms organizacinėms struktūroms taikyti 1 punkte nurodytų nuostatų reikalavimus modernizuojant ar įsigyjant naujas darbo priemones nuo kitos dienos po šio įsakymo oficialaus paskelbimo leidinyje „Valstybės žinios“.

SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRĖ VILIJA BLINKEVIČIŪTĖ

SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS JUOZAS OLEKAS

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro
2004 m. kovo 2 d.
įsakymu Nr. A1-55/V-91

DARBUOTOJŲ APSAUGOS NUO VIBRACIJOS KELIAMOS RIZIKOS NUOSTATAI

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Darbuotojų apsaugos nuo vibracijos keliamos rizikos nuostatuose (toliau – nuostatai) nustatyti būtiniausi reikalavimai dėl darbuotojų apsaugos nuo rizikos jų sveikatai ir saugai, kurią kelia ar gali sukelti mechaninė vibracija.

2. Nuostatų reikalavimai taikomi bet kuriai darbuotojų veiklai, bet kurios ekonominės veiklos įmonėse, įstaigose, organizacijose ar kitose organizacinėse struktūrose (toliau – įmonės) ir jų darbo vietoms, kur darbuotojams kyla ar gali kilti mechaninės vibracijos veikimo ir pakenkimo sveikatai rizika.

3. Kolektyvinėse sutartyse gali būti nustatyti ir taikomi papildomi reikalavimai, užtikrinantys aukštesnį darbuotojų apsaugos nuo vibracijos lygį, negu nustatytą šiuose nuostatuose.

4. Nuostatai parengti vadovaujantis 2002 m. birželio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/44/EB dėl būtiniausių sveikatos ir saugos reikalavimų, susijusių su fizinių veiksnių (vibracijos) keliama rizika darbuotojams (šešioliktoji atskira Direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) (OL *2004 m. specialusis leidimas*, 5 skyrius, 4 tomas, p. 235), nuostatomis.

Punkto pakeitimai:
Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

II. SĄVOKOS

5. Nuostatuose vartojamos sąvokos:

Rankas veikianti vibracija – perduodami į rankas kenksmingi darbuotojo sveikatai ir saugai mechaniniai virpesiai, ypač sukeliantys kraujagyslių, kaulų sąnarių ir raumenų bei neurologinius pakenkimus.

Visą kūną veikianti vibracija – perduodami į visą kūną kenksmingi darbuotojo sveikatai ir saugai mechaniniai virpesiai, ypač sukeliantys nugaros apatinės srities negalavimus ir stuburo traumas.

6. Kitos šių nuostatų sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos darbo kodekso ir Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo sąvokas.

Punkto pakeitimai:
Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

III. VIBRACIJOS VEIKIMO VERTĖS

7. Rankas veikianti vibracija:

7.1. ribinė kasdienio veikimo vertė paskaičiuota aštuonių valandų darbo laiko trukmei neturi viršyti 5 m/s2;

7.2. kasdienio veikimo vertė darbo procese paskaičiuota aštuonių valandų darbo laiko trukmei neturi viršyti 2,5 m/s^2.

8. Darbuotojo rankas veikianti vibracija turi būti įvertinama arba išmatuojama kaip nurodyta šių nuostatų 1 priede.

9. Visą kūną veikianti vibracija:

9.1. ribinė kasdienio veikimo vertė paskaičiuota aštuonių valandų darbo laiko trukmei neturi viršyti 1,15 m/s^2 arba veikiančios vibracijos dozės vertė neturi viršyti 21 $m/s^{1,75}$;

9.2. kasdienio veikimo vertė darbo procese paskaičiuota aštuonių valandų darbo laiko trukmei neturi viršyti 0,5 m/s^2 arba veikiančios vibracijos dozės vertė neturi viršyti 9,1 $m/s^{1,75}$.

10. Visą darbuotojo kūną veikianti vibracija turi būti įvertinama arba išmatuojama kaip nurodyta šių nuostatų 2 priede.

11. Vibracijos dažninės svertinės pagreičio vertės, bendrosios dažninės svertinės pagreičio vertės, vibracijos dozės vertės, vibracijos kasdienio veikimo vertės ir kasdienio veikimo vertės darbo procese sąvokų paaiškinimai ir šių verčių paskaičiavimo bei vertinimo pavyzdžiai, vibracijos poveikio įvertinimo taikant vibracijos poveikio taškų sistemą pavyzdžiai pateikiami šių nuostatų 3 priede.

Punkto pakeitimai:
Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

IV. VIBRACIJOS KELIAMOS RIZIKOS VERTINIMAS

12. Darbdaviui atstovaujantis asmuo (toliau – įmonės vadovas) ar darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai, įgyvendindamas darbdavio pareigą sudaryti darbuotojams saugias ir sveikatai nekenksmingas darbo sąlygas, vadovaudamasis Profesinės rizikos vertinimo bendraisiais nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. A1-457/V-961 „Dėl Profesinės rizikos vertinimo bendrųjų nuostatų patvirtinimo“ (toliau – Profesinės rizikos vertinimo bendrieji nuostatai), organizuoja profesinės rizikos vertinimą ir, jei reikia, darbuotojus veikiančios mechaninės vibracijos verčių (nuostatų 7 ir 9 punktai) matavimus, kaip nurodyta nuostatų 1 ir 2 prieduose.

Punkto pakeitimai:
Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

13. Darbo priemonės, atsižvelgus į konkrečias jos naudojimo sąlygas, vibracijos veikimo vertė gali būti įvertinta vadovaujantis darbo priemonės gamintojo informacija apie tikėtinas darbo priemonės vibracijos vertes, nurodytas darbo priemonės gamintojo pateiktuose darbo priemonės dokumentuose.

14. Nuostatų 12 punkte nurodytą vibracijos matavimą atitinkamu dažnumu turi būti pavedama atlikti rizikos veiksnių tyrimo įstaigoms, atitinkančioms Kompetencijos reikalavimų rizikos veiksnių tyrimo įstaigoms aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. A1-224/V-796 „Dėl Kompetencijos reikalavimų rizikos veiksnių tyrimo įstaigoms aprašo tvirtinimo“. Įvertinus ir (ar) išmatavus mechaninės vibracijos veikimo vertes, gauti duomenys įrašomi į įmonės pasirinktos formos rizikos įvertinimo dokumentą arba Profesinės rizikos įvertinimo kortelę (Profesinės rizikos vertinimo bendrųjų nuostatų 2 priedas), kuri išsaugoma, kad vėliau duomenis būtų galima patikrinti ar palyginti.

Punkto pakeitimai:
Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

15. Vertinant vibracijos keliamą riziką darbuotojo sveikatai, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas:

15.1. veikimo vertėms (nuostatų 7 ir 9 punktai), veikimo rūšiai (nuostatų 5.1 ir 5.2. punktai) ir trukmei, atsižvelgiant į visas veikiančias nepastovias (nutrūkstančias) vibracijas ar pasikartojančius smūgius;

15.2. kad nebūtų viršijamos ribinės kasdienio veikimo vertės ir veikimo vertės darbo procese, nurodytoms nuostatų 7 ir 9 punktuose;

15.3. nėščių, neseniai pagimdžiusių moterų, jaunų asmenų, invalidų apsaugai nuo galimo vibracijos veikimo;

15.4. ypatingoms darbo sąlygoms, pvz., žemai temperatūrai;

15.5. darbuotojų, kurių kasdieninė darbo laiko trukmė viršija aštuonias darbo valandas, apsaugai nuo vibracijos veikimo;

15.6. bet kokiai netiesioginei įtakai darbuotojų saugai ir sveikatai, kuri atsiranda dėl mechaninės vibracijos ir darbo vietos ar dėl kitų darbo priemonių sąveikos;

15.7. gamintojo pateiktai informacijai apie darbo priemonę, ypač gamintojo nustatytiems reikalavimams darbo priemonės naudojimui;

15.8. galimybei naudojamą ar naudojamas darbo priemones pakeisti kitomis darbo priemonėmis, kurių mechaninės vibracijos veikimas būtų minimalus;

15.9. darbuotojų sveikatos patikrinimų duomenims.

16. Nustačius, kad vibracijos veikimo vertės didesnės, nei nustatyta nuostatų 7 ir 9 punktuose, turi būti parengtos vibracijos veikimo šalinimo arba mažinimo priemonės. Atlikus rizikos vertinimą, kaip nurodyta nuostatų 12 punkte, ir įsitikinus, kad tolesnis išsamus rizikos vertinimas nebūtinas, įmonės pasirinktos formos rizikos įvertinimo dokumente ar Profesinės rizikos įvertinimo kortelėje įrašomas tokio sprendimo pagrindimas. Pakartotinai rizika vertinama ir nustatoma, jei yra žymių pasikeitimų (modernizuota darbo priemonė, įgyvendintos priemonės vibracijai mažinti ir kita), dėl kurių ankstesnis įvertinimas gali netikti, arba kai darbuotojų sveikatos patikrinimų rezultatai rodo, kad būtina išmatuoti vibracijos veikimo vertes ir nustatyti, ar faktinės veikiančios vibracijos ribinė kasdienio veikimo ar kasdienio veikimo vertė darbo procese neviršija verčių, nustatytų nuostatų 7 ir 9 punktuose.

Punkto pakeitimai:

Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

V. VIBRACIJOS KELIAMOS RIZIKOS ŠALINIMO IR MAŽINIMO PRIEMONĖS

17. Nustačius vibracijos keliamą riziką ji turi būti šalinama arba kiek įmanoma sumažinama. Vibracijos rizika mažinama taikant Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje išdėstytus rizikos šalinimo ar mažinimo principus ir įgyvendinant konkrečias priemones. Nustačius, kad viršijamos nuostatų 7.2 ir 9.2 punktuose nurodytos kasdienio veikimo vertės darbo procese, įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai organizuoja techninių ir/ar organizacinių priemonių, skirtų mechaninės vibracijos veikimui ir jo keliamai rizikai kuo labiau sumažinti, parengimą ir įgyvendinimą:

17.1. taikant kitus darbo metodus, leidžiančius sumažinti vibracijos veikimą, iš jų trumpinant darbuotojų, kuriuos veikia mechaninė vibracija, darbo laiką ir numatant papildomas poilsio pertraukas, kaip nustatyta Papildomų ir specialiųjų pertraukų, įskaitomų į darbo laiką, nustatymo tvarkoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 3 d. nutarimu Nr. 160 (Žin., 2003, Nr. 14-559);

17.2. naudojant kitas, kuo mažesnę vibraciją sukeliančias darbo priemones;

17.3. įrengiant pagalbinę įrangą, sumažinančią vibracijos veikimą, pavyzdžiui, įrengiant visą darbuotojo kūno veikiančią vibraciją mažinančias sėdynes, į rankas perduodamą vibraciją mažinančias rankenas ir kitą;

17.4. parengiant darbo priemonių, darbo vietų keliančių mechaninės vibracijos pavojų modernizavimo priemones ar programas;

17.5. pakeičiant darbo vietų įrengimą ir jose esančių darbo priemonių įrengimą (instaliavimą ir/ar išdėstymą);

17.6. informuojant darbuotojus apie darbo vietas ir darbo priemones, keliančius vibracijos pavojų bei apmokant saugiai naudoti darbo priemones;

17.7. aprūpinant vibracijos veikiamus darbuotojus drabužiais, skirtais apsaugoti nuo šalčio ir drėgmės.

18. Įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai privalo imtis priemonių, kad darbuotojai nebūtų veikiami didesnės kaip ribinės kasdienio veikimo vertės vibracijos.

19. Jei, nepaisant priemonių, kurių įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai ėmėsi vykdydamas šių nuostatų reikalavimus, ribinės kasdienio veikimo vertės yra viršijamos, įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai išsiaiškina priežastis, kodėl vibracijos ribinė kasdienio veikimo vertė buvo viršyta, ir nedelsdamas organizuoja priemonių, skirtų vibracijos sumažinimui žemiau ribinių kasdienio veikimo verčių įgyvendinimą.

20. Įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai nuostatų 16–20 punktuose nurodytas priemones visų pirma įgyvendina darbo vietose, kur vibracijos gali būti veikiami jauni asmenys**,** nėščios, neseniai pagimdžiusios, krūtimi maitinančios moterys ir dirbantys invalidai.

VI. DARBUOTOJŲ INFORMAVIMAS IR MOKYMAS

21. Įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai privalo užtikrinti, kad darbuotojai, kuriems darbe kyla rizika dėl mechaninės vibracijos, ir jų atstovai būtų supažindinti su nuostatų 12–14 punktuose nurodytais rizikos įvertinimo rezultatais ir informuoti apie:

21.1. priemones, kurių imtasi, kad būtų pašalinta arba kuo labiau sumažinta vibracijos keliama rizika;

21.2. faktines išmatuotas vibracijos veikimo vertes, nurodant, ar jos viršija ar neviršija verčių, nurodytų nuostatų 7 ir 9 punktuose;

21.3. nelaimingus atsitikimus darbe ir profesines ligas, kuriuos gali sukelti naudojamos darbo priemonės;

21.4. įmonėje nustatytą pranešimų apie traumas ir kitus sveikatos pakenkimus tvarką;

21.5. įmonėje nustatytą privalomųjų sveikatos patikrinimų tvarką ir aplinkybes, kurioms esant darbuotojas turi teisę pasitikrinti sveikatą savo iniciatyva;

21.6. saugius darbo būdus, kad mechaninės vibracijos veikimas būtų kuo mažesnis.

22. Darbuotojai, darbuotojų atstovai saugai ir sveikatai turi būti konsultuojami ir turi teisę dalyvauti svarstant apsaugos nuo vibracijos ir kitų sveikatai kenksmingų ar pavojingų veiksnių klausimus.

VII. DARBUOTOJŲ SVEIKATOS TIKRINIMAI

23. Išmatavus darbo priemonių skleidžiamos vibracijos veikimo vertes ir nustačius, kad jos viršija vertes, nurodytas nuostatų 7 ir 9 punktuose, nedelsiant turi būti organizuojami darbuotojų sveikatos patikrinimai. Tais atvejais, kai išmatuotos darbo priemonių skleidžiamos vibracijos veikimo vertės mažesnės už nurodytas nuostatų 7 ir 9 punktuose, darbuotojų sveikatos tikrinimas atliekamas Asmenų, dirbančių darbo aplinkoje, kurioje galima profesinė rizika (kenksmingų veiksnių poveikis ir (ar) pavojingas darbas), privalomo sveikatos tikrinimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ (toliau – Asmenų, dirbančių darbo aplinkoje, kurioje galima profesinė rizika (kenksmingų veiksnių poveikis ir (ar) pavojingas darbas), privalomo sveikatos tikrinimo tvarkos aprašas), nustatytu periodiškumu.

Punkto pakeitimai:

Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

24. Sveikatos patikrinimai, į kurių rezultatus atsižvelgiama taikant prevencines priemones konkrečioje darbo vietoje, turi padėti užkirsti kelią bet kokiems darbuotojų sveikatos pakenkimams, susijusiems su vibracijos veikimu, ir padėti sveikatos pakenkimus diagnozuoti jiems tik pradėjus reikštis.

25. Darbuotojams, kurių darbas susijęs su galimu vibracijos poveikiu, privalomi sveikatos patikrinimai privalo būti paskirti:

25.1. kaip nustatyta Asmenų, dirbančių darbo aplinkoje, kurioje galima profesinė rizika (kenksmingų veiksnių poveikis ir (ar) pavojingas darbas), privalomo sveikatos tikrinimo tvarkos apraše;

Punkto pakeitimai:
Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

25.2. bet kuriuo atveju, kai nustatoma, kad darbuotojus veikia vibracija, kurios veikimo vertės viršija nuostatų 7.2 ir/ar 9.2 punktuose nurodytas veikimo vertes.

26. Kiekvieno darbuotojo, kurio sveikata tikrinama vadovaujantis nuostatų 23 ir 25 punktuose nurodyta sveikatos tikrinimo tvarka ir periodiškumu, pagal darbuotojo sveikatos tikrinimo rezultatus pildoma asmens medicininė knygelė (sveikatos pasas) forma Nr. 048/a. Šios asmens medicininės knygelės duomenys konfidencialūs ir ji saugoma Privalomų sveikatos statistikos apskaitos ir kitų tipinių formų, pildomų sveikatos priežiūros įstaigose, sąrašo ir saugojimo terminų, patvirtintų sveikatos apsaugos ministro 1999 m. lapkričio 29 d. įsakymu Nr. 515 „Dėl sveikatos priežiūros įstaigų veiklos apskaitos ir atskaitomybės tvarkos“ (Žin., 1999, Nr. 103-2972), nustatyta tvarka, kad ją būtų galima vėliau patikrinti.

27. Valstybinės darbo inspekcijos inspektoriaus reikalavimu pateikiamos asmens medicininės knygelės (nuostatų 26 punktas) kopijos, jam pasirašius dėl žinių apie darbuotojo sveikatą konfidencialumo išsaugojimo. Darbuotojui pareikalavus, jis gali susipažinti su savo ligos istorija ar ambulatorine kortele.

28. Kai patikrinus darbuotojo sveikatą nustatoma, kad jis serga vibracijos sukelta liga ar yra neigiamų jo sveikatai poveikio požymių, kurie (pagal darbo medicinos gydytojo arba profesinės sveikatos priežiūros specialisto išvadą) atsirado dėl vibracijos veikimo:

28.1. gydytojas, tikrinęs darbuotojo sveikatą, ar įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybos specialistas darbuotojui praneša apie jo sveikatos patikrinimo rezultatus. Darbuotojas turi gauti informaciją ir patarimus dėl sveikatos tikrinimų, kurie yra būtini, kai vibracijos veikimas darbo vietoje pašalinamas;

28.2. įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai privalo būti darbuotojo informuojamas apie sveikatos patikrinimų rezultatus, pateikiant medicininę knygelę (sveikatos pasą) forma Nr. 048/a. Tokie duomenys apie darbuotojo sveikatos būklę yra konfidencialūs ir jie negali būti skelbiami ar kitaip platinami;

28.3. įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai privalo peržiūrėti ir patikslinti pagal nuostatų 12–14 punktų reikalavimus atliktą rizikos įvertinimą ir priemones, vibracijos veikimui pašalinti arba sumažinti iki sveikatai nekenksmingo bei atsižvelgti į profesinės sveikatos priežiūros specialisto, įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybos specialisto rekomendacijas vibracijos keliamai rizikai pašalinti arba sumažinti ir jas įgyvendinti, įskaitant galimybę skirti darbuotojui kitą darbą, kur nėra vibracijos veikimo.

29. Nustačius darbuotojo sveikatos pakenkimą, kurį galėjo sukelti vibracijos veikimas, darbo medicinos gydytojas, įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai, įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybos specialistas ar Valstybinės darbo inspekcijos inspektorius gali pareikalauti, kad sveikatą pasitikrintų ir kiti darbuotojai, dirbantys analogiškomis sąlygomis.

VIII. IŠIMTYS IR JŲ TAIKYMAS

30. Jūrų ir oro transporte, atsižvelgiant į pateisinamas aplinkybes ir taikomas technines ir organizacines priemones, gali būti netaikomas nuostatų 18 punkto reikalavimas neviršyti visą kūną veikiančios vibracijos ribinės kasdienio veikimo vertės.

31. Kai darbuotojus veikia žemesnių kaip nuostatų 7.2 ir 9.2 punktuose nurodytų veikimo verčių vibracija, tačiau tam tikrais tarpsniais ji žymiai kinta ir kartais gali viršyti ribinę kasdienio veikimo vertę darbo procese, gali būti netaikomas nuostatų 18 punkto reikalavimas neviršyti visą kūną veikiančios vibracijos ribinės kasdienio veikimo vertės. Tačiau šiuo atveju apskaičiuota vidutinė kasdienio veikimo vertė per 40 valandų turi būti mažesnė už ribinę kasdienio veikimo vertę

ir turi būti įrodyta, kad dėl veikimo kaitos pobūdžio ir dirbant tokiu būdu, kyla mažesnė rizika nei dėl ribinės kasdienio veikimo vertės.

32. Išimčių, numatytų nuostatų 30 ir 31 punktuose, taikymo klausimus įmonėje įmonės vadovas suderina su darbuotojų atstovais. Tokių išimčių taikymas gali būti numatytas kolektyvinėse sutartyse ir/ar įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos vietiniuose (lokaliniuose) norminiuose teisės aktuose. Numatant išimtis turi būti įgyvendinamos priemones, kurios užtikrintų, kad vibracijos veikimas darbuotojų sveikatai būtų kiek galima sumažintas, o darbuotojų, kurie veikiami vibracijos, sveikatos patikrinimai turi būti atliekami gydytojų, tikrinančių darbuotojų sveikatą, nustatytu dažnumu. Įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai pateikia Valstybinės darbo inspekcijos teritoriniam skyriui su darbuotojų atstovais suderintą raštišką informaciją dėl išimčių, nurodytų nuostatų 30–31 ir 37–38 punktuose, taikymo. Informacijoje nurodoma:

32.1. priežastys, dėl kurių taikytinos išimtys;

32.2. darbai, darbo procesai, kur taikomos išimtys, darbuotojų, dirbančių tokiomis sąlygomis, skaičius, numatomas laikotarpis iki kada taikomos išimtys;

32.3. nustatytas darbuotojų sveikatos tikrinimų dažnumas;

32.4. vibracijos veikimo mažinimo darbuotojų sveikatai priemonės.

33. Įmonių informaciją apie išimčių, numatytų nuostatų 30–31 punktuose, taikymą Valstybinės darbo inspekcijos teritoriniai skyriai pateikia Valstybinės darbo inspekcijos administracijai, kuri kaupia šią informaciją.

34. Įmonės, kurios taiko nuostatų 30–31 punktuose nurodytas išimtis, kolektyvinėse sutartyse ir/ar įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos vietiniuose (lokaliniuose) norminiuose teisės aktuose numato jų peržiūrėjimo periodiškumą. Išimčių taikymas turi būti peržiūrimas ne rečiau kaip kas keturi metai ir atšaukiamas iškart, kai tik nebelieka jas pateisinančių aplinkybių.

IX. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

35. Šių nuostatų reikalavimus įmonės taiko modernizuojant darbo vietas, modernizuojant ar įsigyjant naujas darbo priemones.

36. Įmonės, naudojančios darbo priemones, kurios kelia vibraciją, nuostatų 12–14 punktuose nurodyta tvarka įvertina darbo priemonių keliamą riziką ir iki 2005 m. liepos 1 d. numato ir įgyvendina jų modernizavimo priemones, užtikrinančias, kad nebūtų viršijamos rankas veikiančios vibracijos ribinė kasdienio veikimo vertė ir/ar visą žmogaus kūną veikiančios vibracijos ribinė kasdienio veikimo vertė.

37. Darbo priemonėms, kurias įmonės įsigijo ir suteikė darbuotojams naudoti iki 2007 m. liepos 6 d. ir su kuriomis dirbant, net pritaikius naujausią techninę pažangą ir/ar įgyvendinus organizacines priemones, negalima laikytis ribinių kasdienio veikimo verčių, šių nuostatų reikalavimai gali būti taikomi nuo 2010 m. liepos 1 d. Įmonėse turi būti sudarytas tokių darbo priemonių sąrašas, parengtos ir iki 2010 m. liepos 1 d. įgyvendinamos priemonės jų modernizavimui ar pakeitimui kitomis darbo priemonėmis, atitinkančiomis šių nuostatų reikalavimus.

38. Darbo priemonėms, naudojamoms žemės ir miškų ūkyje, kurias įmonės suteikė darbuotojams naudoti iki 2007 m. liepos 6 d. ir su kuriomis dirbant, net pritaikius naujausią techninę pažangą ir/ar įgyvendinus organizacines priemones, negalima laikytis ribinių kasdienio veikimo verčių, šių nuostatų reikalavimai gali būti taikomi nuo 2014 m. liepos 1 d. Įmonėse turi būti sudarytas tokių darbo priemonių sąrašas, parengtos ir iki 2014 m. liepos 1 d. įgyvendinamos priemonės jų modernizavimui ar pakeitimui kitomis darbo priemonėmis, atitinkančiomis šių nuostatų reikalavimus.

39. Šių nuostatų reikalavimų laikymosi kontrolę įmonėse vykdo Valstybinė darbo inspekcija.

_____

Darbuotojų apsaugos nuo
vibracijos keliamos rizikos nuostatų
1 priedas

RANKAS VEIKIANTI VIBRACIJA

1. Veikimo įvertinimas:

1.1. Rankas veikiančios vibracijos veikimo vertė įvertinama nustatant kasdienio vibracijos veikimo vertę A(8) aštuonių valandų darbo laiko trukmei trijose statmenose x, y ir z ašyse, apskaičiuojant bendrųjų dažninių svertinių pagreičių verčių kvadratų sumos kvadratinę šaknį (bendrąją vidutinę kvadratinę vertę, kaip tai nurodyta LST EN ISO 5349-1:2004 4, 5 skyriuose ir A priede).

Punkto pakeitimai:
Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

1.2. Veikimo vertė gali būti įvertinta apytiksliais skaičiavimais pagal gamintojų pateiktą informaciją apie naudojamos darbo priemonės skleidžiamą vibracijos vertę vadovaujantis skaičiavimo metodika arba matavimais.

2. Matavimas:

2.1. galima taikyti pavienių matavimų metodiką, kurios matavimo rezultatai turi parodyti mechaninės vibracijos veikimą konkrečiam darbuotojui. Taikoma metodika ir naudojami prietaisai privalo būti pritaikyti konkrečioms matuojamos mechaninės vibracijos charakteristikoms, aplinkos veiksniams ir matavimo prietaiso charakteristikoms pagal LST EN ISO 5349-2: 2002 reikalavimus;

2.2. matuojant darbo priemonių, kurias darbuotojui reikia laikyti abiem rankomis, vibracijos veikimą, būtina matuoti veikimą kiekvienai rankai. Veikimas nustatomas pagal didesniąją vertę. Informacija apie veikimą turi būti pateikta kiekvienai rankai atskirai.

3. Vertinant būtina ypač atsižvelgti į netiesioginį veikimą, kuris atsiranda dėl mechaninės vibracijos ir darbo vietos ar dėl kitų darbo priemonių sąveikos, kai mechaninė vibracija trukdo tinkamai naudotis valdymo įtaisais ar įvertinti prietaisų parodymus (rodmenis).

4. Vertinant vibracijos veikimą reikia atsižvelgti taip pat į netiesioginį poveikį, kuris atsiranda dėl mechaninės vibracijos ir darbo vietos ar dėl kitų darbo priemonių sąveikos, kai mechaninė vibracija mažina konstrukcijų stabilumą ar jungčių patikimumą.

5. Rankoms apsaugoti nuo mechaninės vibracijos, kaip papildančios nuostatų 17 punkte nurodytas priemones, gali būti naudojamos asmeninės apsaugos priemonės.

_____

Darbuotojų apsaugos nuo
vibracijos keliamos rizikos nuostatų
2 priedas

VISĄ KŪNĄ VEIKIANTI VIBRACIJA

1. Veikimo įvertinimas:

1.1. Vibracijos veikimo vertė įvertinama nustatant kasdienio vibracijos veikimo vertę A(8) aštuonių valandų darbo laiko trukmei trijose statmenose x, y ir z ašyse, apskaičiuojant bendrųjų dažninių svertinių pagreičių verčių (1,4awx, 1,4awy ir awz; sėdinčio arba stovinčio darbuotojo atžvilgiu) kvadratų sumos kvadratinę šaknį (bendrąją vidutinę kvadratinę vertę) arba vibracijos dozės vertę (VDV) (kaip nurodyta LST ISO 2631-1:2004 5, 6 ir 7 skyriuose, A ir B prieduose).

Punkto pakeitimai:
Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

1.2. Veikimo vertė gali būti įvertinta apytiksliais skaičiavimais pagal gamintojų pateiktą informaciją apie naudojamos darbo priemonės skleidžiamą vibracijos vertę vadovaujantis skaičiavimo metodika arba matavimais.

1.3. Jūrų laivininkystėje vertinamos tik didesnio kaip 1 Hz dažnio vibracijos.

2. Atliekant matavimus, galima taikyti pavienių bandymų metodiką, kurios matavimo rezultatai turi parodyti mechaninės vibracijos veikimą konkrečiam darbuotojui. Taikoma metodika turi būti pritaikyta konkrečioms matuojamos mechaninės vibracijos charakteristikoms, aplinkos veiksniams ir matavimo prietaiso charakteristikoms.

3. Vertinant vibracijos veikimą, būtina ypač atsižvelgti į netiesioginį veikimą, kuris atsiranda dėl mechaninės vibracijos ir darbo vietos ar dėl kitų darbo priemonių sąveikos, kai mechaninė vibracija trukdo tinkamai naudotis valdymo įtaisais ar įvertinti prietaisų parodymus (rodmenis).

4. Vertinant vibracijos veikimą atsižvelgiama į netiesioginį veikimą, kuris atsiranda dėl mechaninės vibracijos ir darbo vietos ar dėl kitų darbo priemonių sąveikos, kai mechaninė vibracija mažina konstrukcijų stabilumą ar jungčių patikimumą ir kelia pavojų darbuotojų saugai ir/ar gyvybei.

5. Poilsio vietose visą darbuotojo kūną veikiančios vibracijos veikimas neturi viršyti verčių, nurodytų nuostatų 9 punkte.

_____

Darbuotojų apsaugos nuo vibracijos keliamos rizikos nuostatų
3 priedas
(Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. A1-343/V-742 redakcija)

TERMINAI, JŲ APIBRĖŽIMAI, SIMBOLIAI IR TAIKYMO PAVYZDŽIAI

Dažninė svertinė pagreičio vertė – vibracijos pagreičio vertė a_w, apibūdinanti skirtingo vibracijos dažnio įtaką žmogaus organizmui ir apskaičiuojama:

$$a_w = \sqrt{\sum_i (W_i\, a_i)^2} \ , \ \mathrm{m/s^2},$$

čia: W_i – sverties koeficientas, taikomas *n* dažnių juostai (1/3 ar 1/1 oktavos pločio);

a_i – išmatuotoji vibracijos pagreičio *n*-oje dažnių juostoje vidutinė kvadratinė (kartais vadinama efektine ir naudojamos santrumpos *v.k.v.* ar angliškai *rms*) vertė, $\mathrm{m/s^2}$.

Bendroji dažninė svertinė pagreičio vertė − dažninių svertinių pagreičių verčių, nustatytų trijose statmenose ašyse (*x, y* ir *z*), kvadratų sumos šaknis, apskaičiuojama:

$$a_{wv} = \sqrt{k_x^2 a_{wx}^2 + k_y^2 a_{wy}^2 + k_z^2 a_{wz}^2}, \quad \mathrm{m/s^2},$$

čia: a_{wx}, a_{wy}, a_{wz} – dažninės svertinės pagreičio vertės atitinkamai x, y ir z ašių kryptimis, $\mathrm{m/s^2}$;

k_x, k_y, k_z – dauginimo koeficientai, įvertinantys skirtingą vibracijos žalą žmogaus sveikatai dėl veikimo krypties. Rankas veikiančios vibracijos atveju k_x, k_y, k_z priimta prilyginti 1,0. Visą kūną veikiančios vibracijos atveju – atitinkamai 1,4, 1,4 ir 1,0.

Kasdienio veikimo vertė darbo procese (operacijoje) – bendroji kasdienio vibracijos veikimo darbo procese (operacijoje) vertė per 8 valandų darbo laiko trukmę.

Jei pamainos metu darbuotojas atlieka vieną operaciją ir jį veikia vienos rūšies vibracija, ši vertė apskaičiuojama:

$$A(8) = a_{wv} \sqrt{\frac{T}{T_0}} \ , \mathrm{m/s^2},$$

čia: a_{wv} – bendroji dažninė svertinė pagreičio vertė,

T – darbo laikotarpio (operacijos) trukmė sekundėmis,

T_0 – 8 valandų darbo laiko trukmė sekundėmis, lygi 28 800 s.

Kasdienio veikimo vertė – bendroji kasdienio vibracijos veikimo darbo procesuose (operacijose) vertė per 8 valandų darbo laiko trukmę.

Jei darbo pamainos metu darbuotojas atlieka keletą darbo operacijų, kurių metu veikia skirtingų verčių vibracijos, kasdienio veikimo vertė apskaičiuojama:

$$A(8) = \sqrt{\frac{1}{T_0} \sum_{i=1}^{n} a_{wvi}^2 \cdot T_i} \ , \mathrm{m/s^2},$$

čia: a_{wvi} – svertinio pagreičio vertė *i*-uoju darbo proceso metu (ar *i*-oje operacijoje),
T_i – darbo *i*-ojo laikotarpio (operacijos) trukmė sekundėmis;
T_0 – 8 valandų darbo laiko trukmė sekundėmis, lygi 28 800 s.

Vibracijos dozės vertė (VDV) – visą žmogaus kūną veikiančios vibracijos dozės vertė per 8 valandų darbo laiko trukmę. Vibracijos dozės vertė naudojama kaip papildoma priemonė visą kūną veikiančiai vibracijai vertinti. Ji naudotina tada, kai vibracija staigiai kinta ar yra smūginio pobūdžio. Ar naudoti vibracijos dozę, sprendžiama pagal didžiausios akimirkinės pagreičio vertės ir šios vertės vertinimo periodu nustatytos bendrosios dažninės svertinės pagreičio vertės santykį. Nustatant VDV, virpesių energijos kiekis integruojamas trumpesniame intervale ir geriau atspindi vibroimpulsų vertes. Vibracijos dozė matuojama metrais per sekundę 1,75 laipsniu ($m/s^{1,75}$) ir apskaičiuojama taip:

$$VDV = \sqrt[4]{\sum a_{wv}^4 T_i}, \text{ m/s}^{1,75}.$$

Pavyzdys.

Darbuotojas naudoja tris vibraciją sukeliančius įrankius, kurie veikia jo rankas. Įrankių charakteristikos ir darbo su jais trukmė pateikta lentelėje:

Įrankis	Rankas veikiantis vibracijos pagreitis (a_{wi}), m/s^2	Darbo su įrankiu trukmė (T_i), val.
1	2,0	1,0
2	3,5	3,0
3	10,0	0,5

Reikia nustatyti, ar neviršijama *ribinė kasdienio veikimo vertė A*(8). Skaičiuojama taip:

$$A(8) = \sqrt{\frac{1}{28800}\left[(2)^2 \times 3600 + (3,5)^2 \times 10800 + (10)^2 \times 1800\right]} = 3,4 \text{ m/s}^2$$

Išvada: rankas veikiančios vibracijos ribinė kasdienio veikimo vertė ($5,0 \text{ m/s}^2$) neviršijama, nes nustatytoji vertė yra $3,4 \text{ m/s}^2$.

Skaičiuojame rankas veikiančios vibracijos pagreitį tiems atvejams, kai viršijamas leistinas $2,5 \text{ m/s}^2$ pagreitis:

$$a_{wv1} = 2\sqrt{\frac{3600}{28800}} = 0,7 \text{ m/s}^2,$$

$$a_{wv2} = 3,5\sqrt{\frac{10800}{28800}} = 2,1 \text{ m/s}^2,$$

$$a_{wv3} = 10\sqrt{\frac{1800}{28800}} = 2,5 \text{ m/s}^2.$$

Išvada: rankas veikiančios vibracijos leistinoji ($2,5 \text{ m/s}^2$) kasdienio veikimo vertė darbo procese (operacijoje) neviršijama nė vienu atveju, tačiau darbo su 3-iuoju įrankiu trukmė turi būti tik iki 0,5 val.

Rankas veikiančios vibracijos poveikį galima įvertinti taikant vibracijos poveikio taškų sistemą. Vibracijos poveikio taškų skaičius, P_E, skaičiuojamas taip:

$$P_E = \left(\frac{a_{hv}}{2{,}5 m/s^2} \right)^2 \frac{T_i}{8} 100 ,$$

čia: a_{hv} – bendroji dažninė svertinė pagreičio vertė,

T_i – darbo *i*-ojo laikotarpio (operacijos) trukmė valandomis.

Vibracijos poveikio vertė taškais atitinka kasdienio veikimo vertę darbo procese ir ribinę kasdienio veikimo vertę taip:

• veikimo vertė (2,5 m/s²) = 100 taškų;

• poveikio ribinė vertė (5 m/s²) = 400 taškų.

Vibracijos poveikio taškų lentelė (suapvalintos vertės):

Kasdienio veikimo vertė darbo procese m/s^2	Veikimo trukmė T									
	0,1 h	0,2 h	0,5 h	1 h	2 h	3 h	4 h	5 h	6 h	8 h
	6 min	12 min	30 min	60 min	120 min	180 min	240 min	300 min	360 min	480 min
2,5	1	3	6	13	25	38	50	63	75	100
3	2	4	9	18	36	54	72	90	108	144
3,5	2	5	12	25	49	74	98	123	147	196
4	3	6	16	32	64	96	128	160	192	256
4,5	4	8	20	41	81	122	162	203	243	324
5	5	10	25	50	100	150	200	250	300	400
5,5	6	12	30	61	121	182	242	303	363	484
6	7	14	36	72	144	216	288	360	432	576
6,5	8	17	42	85	169	254	338	423	507	676
7	10	20	49	98	196	294	392	490	588	784
7,5	11	23	56	113	225	338	450	563	675	900
8	13	26	64	128	256	384	512	640	768	1024
8,5	14	29	72	145	289	434	578	723	867	1156
9	16	32	81	162	324	486	648	810	972	1296
9,5	18	36	90	181	361	542	722	903	1083	1444
10	20	40	100	200	400	600	800	1000	1200	1600
10,5	22	44	110	221	441	662	882	1103	1323	1764
11	24	48	121	242	484	726	968	1210	1452	1936
11,5	26	53	132	265	529	794	1058	1323	1587	2116
12	29	58	144	288	576	864	1152	1440	1728	2304
12,5	31	63	156	313	625	938	1250	1563	1875	2500
13	34	68	169	338	676	1014	1352	1690	2028	2704
13,5	36	73	182	365	729	1094	1458	1823	2187	2916
14	39	78	196	392	784	1176	1568	1960	2352	3136
14,5	42	84	210	421	841	1262	1682	2103	2523	3364
15	45	90	225	450	900	1350	1800	2250	2700	3600
15,5	48	96	240	481	961	1442	1922	2403	2883	3844
16	51	102	256	512	1024	1536	2048	2560	3072	4096
16,5	54	109	272	545	1089	1634	2178	2723	3267	4356
17	58	116	289	578	1156	1734	2312	2890	3468	4624
17,5	61	123	306	613	1225	1838	2450	3063	3675	4900
18	65	130	324	648	1296	1944	2592	3240	3888	5184
18,5	68	137	342	685	1369	2054	2738	3423	4107	5476

19	72	144	361	722	1444	2166	2888	3610	4332	5776
19,5	76	152	380	761	1521	2282	3042	3803	4563	6084
20	80	160	400	800	1600	2400	3200	4000	4800	6400

Šioje lentelėje balta spalva pažymėtos reikšmės, neviršijančios ribinės kasdienio veikimo vertės darbo procese, pilka – neviršijančios ribinės kasdienio veikimo vertės, tamsiai pilka – viršijančios ribinę kasdienio veikimo vertę.

Per vieną darbo su įrankiu valandą sukauptas vibracijos poveikio taškų skaičius ($P_{E,1h}$ taškais per valandą) apskaičiuojamas taip:

$$P_{E,1h} = 2a_{hv}^2,$$

čia: a_{hv} – bendroji dažninė svertinė pagreičio vertė.

Nustatant bendrą dienos vibracijos poveikio taškų skaičių, skirtingų darbo procesų metu gauti vibracijos poveikio taškai yra sudedami.

Naudojant vibracijos poveikio taškus, galima apskaičiuoti kasdienį poveikį A(8):

$$A(8) = 2{,}5 m/s^2 \sqrt{\frac{P_E}{100}}.$$

Priedo pakeitimai:
Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330

Pakeitimai:

1.
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Įsakymas
Nr. A1-343/V-742, 2014-06-27, paskelbta TAR 2014-06-30, i. k. 2014-09330
Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. kovo 2 d. įsakymo Nr. A1-55/V-91 „Dėl Darbuotojų apsaugos nuo vibracijos keliamos rizikos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo